

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЙ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Марчук Микола Іванович,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного і міжнародного права
факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню основних підходів до визначення функцій Президента у польській конституційній доктрині. Констатується багатовимірність та системна неузгодженість наукових поглядів польських конституціоналістів та політичних діячів як на саме розуміння поняття «функції», так і на їх змістовне наповнення. Досліджується співвідношення понять «функції» Президента Республіки Польща як конкретні напрями його діяльності, «цілі та цінності», захисту й реалізації яких Президент повинен приділити особливу увагу, «завдання та повноваження» Президента тощо. На підставі системного аналізу чинного законодавства, теоретичних наукових джерел та матеріалів практики Конституційного Трибуналу доводиться логічність та виправданість доктринального використання саме терміну «функції Президента Республіки Польща».

Встановлено, що з огляду на особливості свого конституційно-правового статусу Президент Республіки Польща не є органом *stricte*, наділеним функціями, характерними для виконавчої влади. Його повноваження проникають також до сфер як законодавчої, так і судової влади. До числа основних функцій Президента Республіки Польща автором віднесено такі: функцію найвищого представника Республіки Польща; функцію гаранта неперервності державної влади; функцію нагляду за дотриманням Конституції (функція «хранителя Конституції»); функцію «охоронця» суверенітету й безпеки Польської держави, а також недоторканості та неподільності її території.

Наголошується, що здійснення визначених у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки функцій, покладених на Президента, може відбуватися лише за допомогою повноважень, передбачених у конкретних нормах Конституції та законів. Водночас піднімається питання нормативної повноти Конституції як правової основи діяльності Президента Республіки Польща та зазначається потреба приведення наявного конституційно-правового регулювання функцій Президента Республіки Польща у цілковиту відповідність до загального системного принципу легалізму діяльності органів державної влади.

Ключові слова: державна влада, конституційна доктрина, президент, функції, повноваження, компетенція, завдання, цілі, легалізм.

Marchuk Mykola. Doctrinal approaches to specifying the functions of the President of the Republic of Poland

The article is dedicated to the research of the main approaches to the definition of the President's functions in the Polish constitutional doctrine. The multidimensionality and systemic inconsistency of the scientific views of Polish constitutionalists and politicians both on the understanding of the concept of "function" and their content are stated. The article examines the correlation between the concepts of "functions" of the President of the Republic of Poland as specific areas of his activities, "goals and values" – the President should pay special attention to their protection and implementation, "tasks and powers" of the President, etc. The logic nature and propriety of the doctrinal use of the term "functions of the President of the Republic of Poland" are proved on the basis of a systematic analysis of the current legislation, theoretical scientific sources, and practice materials of the Constitutional Tribunal.

It is established that according to the peculiarities of constitutional and legal status, the President of the Republic of Poland is not a *stricte* body endowed with the functions as the executive branch. His authorities also extend to the spheres both of legislative and judiciary powers. The author includes the function of the highest representative of the Republic of Poland; the function of the guarantor of the state power continuity; the function of supervision over observance

of the Constitution (the function of «the Constitution Keeper»); the function of «guardian» of sovereignty and security of the Polish state, as well as the inviolability and indivisibility of its territory to the main functions of the President of the Republic of Poland.

It is emphasized that the implementation of President's functions, defined in Part 1 and 2 of Art. 126 of the Constitution of the Republic, appears only by the powers provided in specific provisions of the Constitution and laws. At the same time, the issue of the statutory completeness of the Constitution as the legal basis for the activity of the President of the Republic of Poland is considered and the need to bring the existing constitutional and legal regulation of the functions of the President of the Republic of Poland into full compliance with the general systemic principle of legalism of public authorities is noted.

Key words: state power, constitutional doctrine, president, functions, powers, competence, tasks, goals, legalism.

Постановка проблеми. Чинна Конституція Республіки Польща [1] у ст. 126 у загальних рисах визначає функції Президента, вказуючи на те, що він є найвищим представником Республіки Польща та гарантом неперервності державної влади, стежить за дотриманням Конституції, охороняє суверенітет і безпеку держави та недоторканність і цілісність її території. Для досягнення мети цей орган був наділений конкретними повноваженнями, які знаходять своє вираження й розвиток у конституційних і законодавчих положеннях [2, с. 137]. Водночас, попри наявне конституційне закріплення, проблематика визначення функцій Президента на польському ґрунті не є однозначною з точки зору доктринального їх осмислення. Певною мірою така ситуація пояснюється дилемою співвіднесення декларованої польською владою та закріпленої в Конституції 1997 р. форми правління (парламентська республіка) та потребою зміцнення нової державної системи, стабільність та ефективність якої якраз і мав гарантувати Президент [3, с. 75].

Стан дослідження проблеми. Через відсутність у вітчизняній юридичній науці (зокрема у науці конституційного права) комплексного дослідження функцій Президента Республіки Польща, автором опрацьовувалися наявні матеріали з указаної проблематики, відображені зокрема у роботах М. Баймуратова, Х. Дейнеги, А. Мазохіної, О. Новикова, В. Шаповала та інших дослідників.

Під час дослідження використовувалися наукові розвідки таких польських науковців, як К. Войташик, В. Волпюк, Р. Дахль, Р. Мояк, П. Сарнецький, В. Скшидло та інші вчені.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні наявних у польській конституційній доктрині підходів щодо визначення функцій Президента Республіки Польща. Досягнення мети опосередковується через вирішення таких **завдань**, як встановлення залежності функцій Президента Республіки Польща від його місця та ролі в механізмі здійснення влади, виявлення особливостей впливу ідеї легалізму на наявні трактування обсягу функцій Глави Польської держави та з'ясування основних концепцій змістовного наповнення цих функцій конкретними владними повноваженнями.

Наукова новизна дослідження підтверджується необхідністю з'ясування та системного осмислення наявних у польській конституційній доктрині наукових підходів щодо загалу функцій, необхідних Президенту для належного здійснення його політичної місії та відсутністю у вітчизняній науковій літературі ґрунтовних праць з означеної тематики.

Виклад основного матеріалу. Положення ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Польщі визначають основні політичні функції Президента Республіки Польща, трактуючи їх як основні напрями його діяльності. Водночас у польській конституційній доктрині існує думка, що в ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки Польща визначено завдання або цілі діяльності Президента, а не його функції. Таке трактування вищезазначених положень Конституції, безумовно, не може не впливати на співвідношення цих завдань і цілей та визначених у Конституції повноважень Президента Республіки Польща. Як зауважує з цього приводу Л. Гарліцький, «ст. 126 Конституції визначає найважливіші цілі та цінності, захисту й реалізації яких Президент повинен приділити особливу увагу.

Однак ці «цілі та цінності» не можна отожднювати з усією повнотою його дій, оскільки останню можна вивести лише з тексту всієї Конституції» [4, с. 261].

Наряду з цим П. Сарнецький вважає, що з положень ч. 1 ст. 126 Конституції Польщі впливають функція представництва держави та функція гаранта неперервності державної влади, при цьому з положень ч. 2 ст. 126 Конституції виникають викладені в ній цілі (завдання), а саме: контроль за дотриманням Конституції, охорона суверенітету держави, турбота про державну безпеку, турбота про недоторканність території держави, турбота про неподільність цієї території. Науковець зазначає, що «ст. 126 Конституції відіграє не лише інформативну роль, але й має також нормативне значення, оскільки на її підставі формуються правові норми, що визначають певні диспозиції діяльності Президента» [5, с. 30–34]. Можна припустити, що йдеться про інтерпретаційні директиви щодо побудови правових норм на основі інших положень Конституції.

Можна також вказати й на інші доктринальні підходи, відповідно до яких із ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції впливають як функції, так і завдання. Ці терміни також іноді вживаються майже синонімічно, без надання їм особливого правового значення. Зокрема, Є. Чяпала пише про «устроєві ролі» Президента, що виникають із ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції: найвищого представника держави й гаранта неперервності влади; органу, що здійснює нагляд за дотриманням Конституції; органу, що охороняє суверенітет і безпеку держави та недоторканність і незалежність території Республіки Польща. Однак він також пише, що сутність «устроєвої» позиції Президента визначається функціональною площиною, пов'язаною з конституційними функціями та завданнями, причому «охорона незалежності судів та суддів не є ані функцією, ані завданням Президента» [6, с. 35].

Р. Моек зазначає, що «з огляду на положення ст. 126 та загального контексту Конституції 1997 р. Президент Республіки Польща виконує завдання основного гаранта існування держави (в тому числі й державного механізму)». Але при цьому науковець стверджує, що почесне місце

серед функцій Президента займає нагляд за додержанням Конституції, який є «специфічною функцією «хранителя» Конституції» [7, с. 35].

На думку Х. Зеба-Залуцької, «ч. 2 ст. 126 виражає цілі (завдання) Президента під час виконання функції найвищого представника держави й гаранта функціонування державних органів» [8, с. 102].

На наше переконання, положення ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Польщі виражають саме функції Президента Республіки Польща, тобто конкретні напрями його діяльності, а не лише його завдання чи цілі. Це впливає з нормативного значення ч. 1 та 2 ст. 126 у контексті інших положень Конституції Польщі. Однак ця вимога не поширюється на функції, не передбачені конкретними нормами Конституції, а побудовані на основі контекстного ряду її положень, наприклад, функцію «політичного арбітражу», зокрема на підставі ст. 126 Конституції Польщі (див. роботи К. Войтичека, (для якого функція арбітражу може бути виведена із загалу приписів щодо інституту президента, зокрема зі ст. 126 Конституції Польщі) [9, с. 348], З. Вітковського (для якого політичний арбітраж – то, по суті, активна роль президента як глави держави, котра впливає із приписів конституції, зокрема з ч. 1 ст. 126 Конституції Польщі) [10, с. 330] тощо).

Функції, не виражені *expressis verbis* у нормах Конституції, повинні підпорядковуватися суворим інтерпретаційним правилам. Зокрема, реалізація таких функцій може відбуватися лише за допомогою повноважень, які безпосередньо передбачені в положеннях Конституції. Інакше мала б місце їх «відірваність» (іноді цілковита) від конституційного тексту.

Положення ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції дають нам змогу виокремити такі функції Президента Республіки Польща: 1) функція найвищого представника Республіки Польща; 2) функція гаранта неперервності державної влади; 3) функція нагляду за дотриманням Конституції (функція «хранителя Конституції»); 4) функція «охоронця» суверенітету й безпеки держави, а також недоторканності та неподільності її території.

Із формулювання ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі не впливає, що ця норма

стосується лише попередніх положень ч. 1 та ч. 2. Указане положення стосується всіх завдань Президента. Припис про те, що Президент Республіки Польща виконує свої завдання «в обсязі й на засадах, викладених у Конституції та законах», слід розуміти як спосіб діяльності Президента «на основі та в межах» цих правових актів. Це особливий спосіб, коли слід враховувати, зокрема, дії «на засадах», викладених у Конституції. Таке формулювання залишає Президентів, відповідно до зазначених вище правил тлумачення Конституції, значний запас правових основ його діяльності, який може бути конституційований не лише правовими принципами, викладеними в конкретних правових нормах, але й тими, які можуть бути сформульовані на основі декількох таких положень відповідно до їх системного тлумачення. Згаданий «широкий запас», наданий Президенту для використання конституційних норм, також є результатом згаданої раніше «інтерпретаційної ємності» Конституції як правового акта. Нарешті, на чому слід наголосити, Президент Республіки Польща здійснює нагляд за дотриманням Конституції, такий спосіб «легітимізує» президентське тлумачення Конституції та закріплює його пріоритетність, але лише з урахуванням певних припущень.

Загальноновизнаним у польській доктрині є погляд, що здійснення визначених у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки функцій, покладених на Президента, може відбуватися лише за допомогою повноважень, передбачених у конкретних нормах Конституції та законів. П. Сарнецький, глибоко аналізуючи це питання, підкреслює, що положення ч. 3 ст. 126 невід'ємно пов'язані з ч. 1 та 2 цієї статті, зазначаючи, що поняття сфери діяльності стосується «сукупності його повноважень» (можливостей та водночас обов'язку здійснювати конкретні дії). Здійснення Президентом повноважень, визначених Конституцією та законами, «може відбуватися лише в тому разі, якщо це служить досягненню однієї з цілей, передбачених у ч. 2 аналізованої статті», – зауважує науковець [5, с. 52]. Президент повинен мати не лише конкретну компетенцію, на основі якої він міг би здійснювати кон-

кретні дії, «але й повинен використовувати свої повноваження лише для досягнення конституційно визначених цілей (завдань) свого функціонування». Отже, навіть якщо Президент Республіки Польща здійснює свої повноваження, передбачені Конституцією чи законом, але при цьому не виконує конституційну мету, визначену ч. 2 ст. 126, його діяльність слід кваліфікувати як несанкціоновану [5, с. 35–36]. Як наслідок, порушенням Конституції Президентом Республіки Польща буде як виконання дій владного характеру, не передбачених Конституцією та законами, а значить, «таких, що не є його повноваженнями», незалежно від того, чи підпадає ця діяльність під цілі (завдання), визначені у ч. 2 ст. 126, так і здійснення повноважень, зазначених у Конституції чи законах, але для досягнення інших цілей, ніж зазначені в ч. 2 ст. 126 Конституції Республіки Польща [5, с. 39–40].

Наведений вище погляд, суть якого полягає в тому, що Президент може використовувати лише повноваження, визначені конкретно в Конституції та законах, і лише для реалізації однієї з цілей (для реалізації одного із завдань), зазначених у ч. 1 та 2 ст. 126, на наше переконання, є панівним у польській науковій літературі з означеної тематики.

Окремі автори зазвичай звертають увагу лише на деякі аспекти цієї проблематики або просто, явно чи опосередковано, підтримують означений підхід. Так, П. Вінчорек, посилаючись на виражену в ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі реалізацію ідеї легалізму в діяльності органів державної влади (ст. 7 Конституції), однозначно підсумовує: «Президент може здійснювати лише ті повноваження, що випливають із Конституції та законів; він не може в односторонньому порядку приписувати собі повноваження, посилаючись на завдання, які перед ним стоять» [11, с. 168–169].

З. Вітковський займає аналогічну позицію, підкреслюючи, що ч. 3 ст. 126 Конституції Республіки Польща визначає підстави здійснення «устроєвих» завдань Президента; він робить однозначний висновок, що «на сьогодні не може бути сумнівів, що Президент може діяти лише в тому обсязі та використовуючи лише ті юридичні засоби, які безпосередньо

передбачені Конституцією та законами. Завдання, визначені законодавцем у загальному вигляді, він не може вказувати як підстави своєї діяльності, оскільки за цими завданнями не стоять безпосередньо допустимі для конкретних повноважень юридичні підстави» [12, с. 261].

Інші автори, порушуючи у своїх наукових працях питання співвідношення між зазначеними у ст. 126 функціями та повноваженнями, визначеними безпосередньо в Конституції Польщі та законах, більш опосередковано підтримують такий панівний у конституційній доктрині підхід. Зокрема, Б. Банащак виділяє в положеннях ч. 1 та 2 ст. 126 три групи функцій. Науковець зазначає, що «функції Президента, виділені у ст. 126, безпосередньо пов'язані з виконавчим характером цієї інституції» і однозначно констатує: «Викладеним у ст. 126 Конституції функціям кореспондують конкретні повноваження, сформульовані в конкретних нормах (конституційних і законодавчих). Президент, використовуючи їх, видає офіційні акти» [13, с. 645]. За словами Л. Гарліцького, відокремлення завдань (про які йдеться у ст. 126 Конституції) від повноважень (про які йдеться, зокрема, у ст. 133–144 Конституції) призводить до тлумачення, що виключає можливість самостійного виділення додаткових повноважень із положень ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції [4, с. 261].

Аналогічну позицію займає Є. Чяпала, який, згадуючи вищезазначене тлумачення ч. 3 ст. 126 Конституції та підкреслюючи, що «використання конституційних чи встановлених законом повноважень має відбуватися виключно з метою виконання конституційних функцій та завдань», зазначає, що тлумачення вищезазначеного положення «дає підставу для декодування норми заборони власноруч виведених повноважень згідно із ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки Польща» [6, с. 36].

Опосередковане уявлення про домінуюче положення в доктрині щодо нормативного співвідношення між функціями Президента Республіки Польща, визначеними у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції, та його повноваженнями, що впливають із Конституції та законів, свідчить про те, що йдеться про вирішення двох про-

блем. Перша стосується того, чи визначені в Конституції Польщі та законах повноваження Президента слід застосовувати відповідно до функцій, викладених у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції, в контексті положення ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі. Тоді як друга проблема стосується того, чи можуть бути на підставі функцій, виражених у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Польщі, побудовані правові норми компетенційного характеру.

Щодо першої проблеми, ми в загальних рисах поділяємо думку, яка склалася в польській конституційній доктрині про те, що повноваження Президента Республіки Польща, викладені в Конституції та законах, повинні використовуватися для реалізації функцій Президента, що впливають із ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Польщі. Однак ми не підтримуємо радикального погляду окремих польських колег, які стверджують, що здійснення владних повноважень, визначених Конституцією та законами, для досягнення «інших цілей», ніж зазначені у ч. 2 ст. 126, є порушенням Конституції Польщі.

Навіть якщо припустити, що йдеться не про функції, а про цілі чи завдання, слід враховувати, що відповідно до ч. 2 ст. 126 Конституції Президент Республіки Польща «наглядає за дотриманням Конституції», а це означає, що тлумачення Конституції, що міститься в офіційних актах, виданих Президентом, має перевагу над тлумаченням інших державних органів щодо повноважень, які здійснюються цими органами, а також коли між Президентом та іншим центральним конституційним органом держави трапляються суперечливі або навіть конфліктні ситуації.

Із функції «хранителя Конституції», визначеної ч. 2 ст. 126 Конституції Польщі впливає «презумпція правоти» Президента, яка діятиме доти, поки не буде спростована Конституційним Трибуналом. Винесення цим органом остаточного рішення щодо компетенційної суперечки, відповідно до ст. 189 Конституції, може скасувати тлумачення Президента, спростовуючи його інтерпретацію відповідних положень Конституції, що ґрунтується на конкретних преференціях тлумачення Президента як «хранителя Конституції» [14, с. 202–203]. У даному контексті слід

зазначити, що роль «хранителя Конституції» зберігається за Президентом Республіки Польща при виконанні всіх повноважень, здійснюваних ним самостійно, а не лише тих, що є реакцією на порушення Конституції чи її невиконання.

Друга зі згаданих раніше проблем стосовно функцій Президента, що впливають зі ст. 126 Конституції Польщі, стосується того, чи можна із визначених ст. 126 функцій Президента вивести «непрямі» конституційні норми, не закріплені безпосередньо в конституційних положеннях, які мають уповноважуючий характер. Відповідь на це питання у польській правовій доктрині є досить усталеною та послідовною, а саме: передбачені ст. 126 Конституції функції Президента Республіки Польща не призводять до виникнення жодних уповноважуючих норм.

Пояснюючи нормативний зміст ст. 126 Конституції Польщі, Л. Гарліцький виключає тлумачення, згідно з яким ця стаття може бути «джерелом самостійних повноважень Президента», що, як наслідок, тягне за собою «уповноваження його вживати необхідних дій, навіть у ситуації, коли відсутні інші правові підстави для їх здійснення». Таке тлумачення, на його думку, означало б «суттєве розширення повноважень Президента і надання йому надмірної свободи дій. Саме тому і було закріплене у ч. 3 ст. 126 Конституції положення, яке призначене запобігти такій ситуації» [15, с. 262].

Однак існує кілька причин сумніватися в такому тлумаченні Конституції. Перша – згадана вище проблема нормативної повноти Конституції як правової основи діяльності Президента Республіки Польща. Вона не може ґрунтуватися виключно на повноваженнях, визначених положеннями Конституції та законів, якщо Президент повинен ефективно виконувати свої функції відповідно до принципу легалізму. Звідси, наприклад, походять згадані сумніви К. Войтичека щодо погляду, який позбавляє приписи ст. 126 нормативного значення [9, с. 347]. Тому в польській доктрині з'являються обережні спроби визнати «владні повноваження, не передбачені безпосередньо Конституцією чи законами, які, однак, також мають слугувати виконанню завдань Президента,

про які йдеться в ч. 2 ст. 126», зазначаючи, що використання цих повноважень також мають слугувати завданням (на наш погляд – функціям), які вказані у вищезазначеному положенні [5, с. 40].

Ми повністю поділяємо останнє застереження. Однак до цього слід додати, що джерелом зазначених повноважень є саме функції, закріплені у ч. 2 ст. 126 Конституції Польщі. Термін «функції», що тлумачиться як напрями діяльності, краще, ніж терміни «завдання» або «цілі», пояснює, що сформульовані у формі таких собі «програмних норм», ці функції можуть бути джерелом повноважень Президента Республіки Польща, не виражених у положеннях Конституції та законів. У цьому контексті зауважимо, що процедура, яка обмежує нормативні підстави дій Президента, є іноді необхідною та неминучою. Однак у такому випадку виникає питання про те, чи взагалі можливе розмежування цих невіддільних та владних повноважень у деяких випадках. На наше переконання, більш важливим є факт здійснення таких повноважень Президентом в атмосфері співпраці з іншими органами влади та наявності необхідного консенсусу між ними.

Підкреслюючи, що із ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки впливає абсолютна заборона на виведення нових повноважень Президента, у спеціалізованій літературі з цього приводу звертається увага на важливість положення ч. 3 ст. 126 Конституції, що підтверджує такі тлумачення, а саме: передбачаючи «певну сферу діяльності Президента», це положення «відсилає до сукупного складу його повноважень», які містяться в законах і мають бути реалізовані відповідно до цілей (завдань), перелічених у ч. 1 та 2 ст. 126, констатує П. Сарнецький. Із допущенням певних винятків (згаданих вище) науковець пише, що Президент принципово може здійснювати лише ті повноваження, що містяться в Конституції та законах [5, с. 35].

Л. Гарліцький, відкидаючи інтерпретацію ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Польщі, яка дає змогу трактувати ці положення як джерело «окремих (самостійних) повноважень Президента, оскільки це означало б надмірне розширення його свободи дій», підкреслює, що саме тому творці

Конституції запровадили положення ч. 3 ст. 126, де чітко відокремлено завдання (ст. 126) від повноважень (особливо в ст. 133–144), у такий спосіб виключаючи «можливість самостійного виділення додаткових повноважень із ч. 1 та 2 ст. 126» [4, с. 262]. Рішення Конституційного трибуналу від 20 травня 2009 р. [16], на його думку, це також підтверджує.

Положення ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі іноді розглядається в тісному зв'язку зі ст. 7 Конституції. Вважається, що такий зв'язок уособлює «реалізацію ідеї легалізму в діяльності органів державної влади» [11, с. 168–169] або що «насправді це продовження нормативних припущень ст. 2 та ст. 7 Конституції», оскільки *ratio legis* ч. 3 ст. 126 «може виражатися в особливому акценті на зв'язаності саме Президента як хранителя Конституції Республіки Польща законом, оскільки подібних формулювань ми не знайдемо у випадку з іншими органами державної влади, до яких застосовується ст. 7» [6, с. 36].

Деякі польські автори не поділяють наведені вище оцінки зазначеної проблеми, вважаючи, що «визначальним фактором діяльності Президента» як «хранителя Конституції» є принцип легалізму, виражений у ст. 7 Конституції, або також заявляючи, що положення ч. 3 ст. 126 – «це не просто повторення загального системного принципу легалізму діяльності органів державної влади (ст. 7), оскільки його мета полягає у впорядкуванні методів функціонування Президента в державному механізмі, а також визначенні способів реалізації Президентом його системних завдань» [17, с. 311].

З викладеного видно, що важливе значення для тлумачення функцій Президента, зазначених у ч. 1 та 2 ст. 126 Конституції Республіки Польща, має положення ч. 3 ст. 126 Конституції, яке при цьому інтерпретується дуже різноманітно. Також ми не поділяємо погляду, згідно з яким із ч. 3 ст. 126 впливає, що Президент може виконувати свої завдання (функції) лише на основі повноважень, конкретно визначених у правових приписах Конституції та законів. Ми не поділяємо також позицію, згідно з якою ч. 3 ст. 126 – це просто «продовження» принципу лега-

лізму, викладеного у ст. 7 Конституції, або що вона уособлює особливу акцентуацію на дотриманні принципу легалізму (ст. 7) чи принципу правової демократичної держави (ст. 2).

Із ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі не впливає однозначно, що Президент Республіки здійснює свої функції на підставі законодавчих положень, що безпосередньо визначають його компетенцію. Таке тлумачення обговорюваної норми Конституції потребувало б наявності формулювання, за яким Президент виконує свої завдання в межах і на засадах, викладених у положеннях Конституції. Сприйняття такого підходу законодавцем підтверджує той факт, що у випадку, коли йдеться про виконання завдань Президентом Республіки Польща в межах і на засадах, викладених у Конституції та законах, це стосується не лише норм, що містяться безпосередньо в положеннях Конституції та законів, а й норм, сконструйованих уповноваженим для тлумачення суб'єктом із використанням можливостей системної інтерпретації. Вони також впливають із Конституції та законів, або, так чи інакше, визначені чи містяться в Конституції та законах.

До підходу, який залишає Президенту Республіки Польща як хранителю Конституції більше можливостей для маневру (оскільки саме його тлумачення Конституції є пріоритетним), схиляє нас також той факт, що йдеться про виконання завдань «на принципах», викладених у Конституції. При цьому не є прийнятною і вузька інтерпретація такого підходу, відповідно до якої Президента Республіки Польща зобов'язують до дій лише ті положення Конституції та законів, у яких виражено правові принципи.

Висновки. Підсумовуючи, доходимо висновку, що положення ч. 3 ст. 126 Конституції Польщі є вираженням принципу легалізму стосовно виконання Президентом своїх завдань. Вона доповнює та деталізує загальний принцип легалізму, виражений у ст. 7 Конституції. Саме тому конкретизуючий і доповнюючий принцип легалізму, викладений у ч. 3 ст. 126, не випадково міститься в тій самій статті, що і положення ч. 1 та 2, визначаючи основні функції Президента.

Тому Президент Республіки Польща як хранитель Конституції може виконувати ці та інші передбачені законом функції, причому не лише на основі повноважень,

визначених у конкретних положеннях Конституції та законів, а й на основі уповноважених норм, системно сконструйованих на їх основі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 02.04.1997 r. *Dziennik Ustaw*. 1997. Nr 78. Poz. 483. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483> (дата звернення: 17 грудня 2019 р.)
2. Skrzydło W. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Wyd. VII. Warszawa : LEX Grupa ; Wolters Kluwer, 2013. 328 s.
3. Słomka P. Prezydent Rzeczypospolitej po 1989 roku. Ujęcie porównawcze. Warszawa : Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2005. 308 s.
4. Garlicki L. Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu. Wyd. 14. Warszawa : Liber, 2010. 448 s.
5. Sarnecki P. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do przepisów. Kraków : Kantor Wydawniczy Zakamycze, 2000. 218 s.
6. Ciapała J. Charakter kompetencji Prezydenta RP. Uwagi w kontekście kompetencji w zakresie powoływania sędziów. *Przegląd Sejmowy*. 2008. Nr 4. S. 34–46.
7. Mojak R. Model prezydentury w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Regulacja konstytucyjna roli ustrojowej prezydenta RP a praktyka polityczno-ustrojowa realizacji modelu ustrojowego prezydentury) // System rządów Rzeczypospolitej Polskiej. Założenia konstytucyjne a praktyka ustrojowa / red. M. Grzybowski. Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2006. S. 35.
8. Zięba-Załużka H. Władza ustawodawcza, wykonawcza i sędziowska w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa : LexisNexis, 2002. 309 s.
9. Wojtyczek K. Konstytucyjny status jednostki w prawie polskim; prawa osobistew. *Prawo Konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej* / red. P. Sarnecki. Warszawa : Wydawnictwo C. H. Beck, 2005. S. 306–389.
10. Witkowski Z. Model prezydentury w polskiej Konstytucji z 1997 r. w porównaniu z rozwiązaniami Francji, Niemiec, i Włoch // Dziesięć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej / red. nauk.: E. Gdulewicz, H. Zięba-Załużka. Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. S. 305–334.
11. Winczorek P. Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Warszawa : Liber, 2000. 321 s.
12. *Prawo konstytucyjne* / Witkowski Z., Galster J., Gronowska B., Bień-Kacała A., Szyszkowski W. ; red. Z. Witkowski. Toruń : Dom Organizatora, 1998. 668 s.
13. Banaszak B. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Warszawa : Wydawnictwo C. H. Beck, 2009. 1056 s.
14. Jamróz A. W sprawie sporu kompetencyjnego w sferze władzy wykonawczej na gruncie Konstytucji RP z 1997 r. // Konstytucja, Ustrój polityczny, System organów państwowych / red. nauk. S. Bożyk, A. Jamróz. Białystok : «Temida 2» ; Wydawnictwo Stowarzyszenia Absolwentów Wydziału Prawa Uniwersytetu, 2010. S. 202–206.
15. Garlicki L. Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu. Wyd. 4. Warszawa : Wolters Kluwer, 2017. 524 s.
16. Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 20.05.2009 r., sygn. akt Kpt 2/08. *Monitor Polski*. 2009. Nr 32. Poz. 478. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20090320478> (дата звернення: 17.12.2019).
17. *Polskie prawo konstytucyjne* / E. Gdulewicz et al. ; red. nauk. W. Skrzydło. Lublin : Morpol, 1997. 453 s.